

УДК 35.07:32:338.24

Валентина КАРЛОВА

доктор державного управління, професор,
професор кафедри національної економіки та
публічного управління

Київський національний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5945-2253>

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

В сучасних умовах суспільства все більше стикаються з численними викликами та загрозами глобального, національного, регіонального, локального характеру, які охоплюють різні сфери – політичну, економічну, інформаційну, етнокультурну, соціальну, екологічну та інші, і які є багатограничними та взаємопов'язаними між собою. Це вимагає належного реагування з боку органів публічної влади, пошуку ефективних підходів для мінімізації можливих негативних наслідків.

Поняття «виклик» дослідники визначають як проблему, яка з певних причин і на певному відрізку часу актуалізувалася і має важливе, пріоритетне значення для існування держави. Однак не вирішені проблеми можуть перерости у реальні загрози існуванню держави, суспільства. На відміну від виклику, загроза є реальною можливістю завдання шкоди, збитків особистості, суспільству чи державі [4].

На думку відомого вченого у сфері національної безпеки В.П.Горбуліна, загрози можна класифікувати за різними ознаками, зокрема за місцем розташування джерела (зовнішні, внутрішні), за характером виникнення (природні, техногенні, соціальні), за масштабами наслідків (національні, регіональні, локальні, поодинокі), за ступенем суб'єктивного сприйняття (адекватні, завищені/занижені, умовні, мінімальні), за сферами життєдіяльності (в оборонній, політичній, економічній, соціальній, інформаційній, екологічній, культурній, духовній, міжнародній сферах) [1, с. 24]. Тому для влади

будь-якої країни важливим є своєчасне передбачення, прогнозування та реагування на можливе виникнення викликів і загроз, їх потенційні наслідки та здатність ефективно їм протидіяти.

Розгортання глобалізаційних процесів, розвиток інформаційних технологій, економічні кризи, зміна клімату, пандемії, демографічні трансформації, а також загрози національній безпеці – тероризм, військові конфлікти, інформаційні війни – все це вимагає нових підходів в організації системи публічного управління, в діяльності органів публічної влади, зумовлює пошук і застосування ефективних методів, інструментів, засобів у здійсненні публічного управління. Від спроможності системи публічного управління адекватно реагувати на виклики та загрози залежить забезпечення життєдіяльності та гарантування безпеки суспільства. Реагування на такі загрози має носити системний характер, із гнучким застосуванням всіх наявних ресурсів і засобів протидії і боротьби.

Органи публічного управління, стикаючись з викликами і загрозами, змінюють не лише методи та підходи, але й зміст управлінської діяльності. Так, зокрема, такий виклик, як цифровізація, з одного боку відкриває нові можливості для спрощення управлінських процесів, зокрема, впровадження електронного врядування, полегшення процесів взаємодії між різними державними установами за допомогою цифрових технологій, автоматизація публічних послуг, створення цифрових платформ для взаємодії з громадянами. Однак, ці технологічні зміни приносять і певні ризики, адже органи публічної влади стикаються з новими викликами у сфері кібербезпеки: захистом державних баз даних, конфіденційної інформації громадян та боротьбою з кіберзлочинністю. Одним із головних напрямів роботи уряду за таких умов має бути ухвалення рішень щодо захисту інформаційних ресурсів від кіберзагроз.

Сучасні глобальні екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення навколишнього середовища та вичерпання природних ресурсів, вимагають від держав активної участі у впровадженні «зелених» технологій і впровадження політики сталого розвитку. За цих умов відповідальне управління спрямовується на реалізацію ефективних

стратегій на рівні держави, регіону, територіальної громади для зменшення негативних впливів на довкілля та адаптації до змін клімату.

Демографічні зміни, зокрема старіння населення у багатьох країнах, скорочення його чисельності, вимагають нових підходів до формування соціальної політики. У період економічної нестабільності завдання публічного управління полягає у забезпеченні соціальної безпеки, доступу до якісної освіти, охорони здоров'я та соціальної підтримки населення. Наскільки важливим для держави є функціонування системи публічного управління, здатної до швидкого реагування на непередбачувані глобальні кризи, показала пандемія COVID-19. Умови пандемії ставлять перед публічним управлінням низку нових завдань, що вимагають оперативного реагування та гнучкості в управлінських рішеннях. Це включає мобілізацію всіх необхідних ресурсів, координацію діяльності центральних і місцевих органів публічної влади заради якнайшвидшого розв'язання проблеми, надання медичних послуг та забезпечення їх доступності для всіх верств населення, підтримку економіки (введення економічних стимулів, таких як гранти, податкові пільги, кредити для малого та середнього бізнесу; підтримка програм збереження робочих місць і забезпечення безперервної діяльності критичних індустрій (медицини, харчової промисловості, логістики тощо); запровадження механізмів для підтримки незахищених верств населення через соціальні виплати, допомогу безробітним та малозабезпеченим). За таких умов для урядів цілком виправданою є реалізація стратегії антикризового реагування та готовності до подібних викликів.

Загрози, пов'язані з тероризмом, регіональними конфліктами та військовою агресією, вимагають від органів публічного управління посилення безпеки країни та готовності до швидкого реагування. Забезпечення національної безпеки та захист громадян є пріоритетним завданням, що потребує інвестицій у забезпечення національної безпеки та розвиток обороноздатності країни. Потрібна як мінімум адаптація публічного управління до війни, яка вимагає гнучкості, рішучості, швидкості прийняття управлінських рішень, і налагодженні тісної співпраці між державою і суспільством, яке теж має швидко трансформуватись до умов та потреб воєнного часу. Але більш

виправдано було б провести модернізацію публічного управління переглянувши його функції на усіх адміністративних рівнях, відтак сформувавши нову систему органів публічної влади, що дозволить раціоналізувати управління в умовах воєнного стану, позбутися зайвих ланок управління, змінити управлінські процедури [3].

Безсумнівно, війна – це виклик, який вимагає ефективного функціонування системи публічного управління, щоб загроза зовні не зруйнували країну зсередини. Не виключенням є і Україна, яка нині веде боротьбу за свою свободу і незалежність проти збройної агресії Російської Федерації. Від швидкого реагування органів публічної влади на виклики і загрози нової реальності залежить адаптація громад, бізнесу та населення до умов воєнного стану, забезпечення життєдіяльності країни в умовах війни. В період воєнного стану критично необхідно забезпечити стійкість держави через її ефективне врядування, що допоможе перейти до етапу повоєнного відновлення та майбутньої інтеграції в Європейський Союз [2].

Одним із основних компонентів спроможності системи публічного управління в умовах викликів та загроз є функціонування системи професійної публічної служби. Важливою умовою забезпечення стійкості системи публічного управління є підвищення професіоналізму публічних службовців та їх готовності до реагування на нові виклики і загрози.

Таким чином, сучасний технологічний, економічний, інформаційний суспільний розвиток призвів до появи широкого спектру нових викликів і загроз та підсилив дію вже існуючих. Публічне управління в сучасних умовах має постійно адаптовуватися до нових умов, які зумовлюють особливості функціонування всієї системи публічної влади. Виклики і загрози вимагають від урядів мобілізації всіх ресурсів та їх ефективного використання, впровадження інновацій та формування стійких механізмів реагування, здатних підтримати громадян і забезпечити їхню безпеку.

Зміни в глобальному контексті вимагають від урядів гнучкості у плануванні та прогнозуванні суспільного розвитку. Традиційні моделі управління все частіше замінюються на інтеграційні підходи, що передбачають координацію взаємодії між різними секторами та

співпрацю органів публічної влади з громадянським суспільством. Публічне управління має бути прозорим, доступним і підзвітним для громадян, а також здатним до швидкої трансформації відповідно до нових викликів, загроз та кризових ситуацій.

Ключовим завданням органів публічної влади є недопущення переходу викликів у загрози, а останніх у кризи з їх негативними наслідками. Для цього необхідним є поєднання стратегічного мислення, всіх наявних ресурсів, оперативності у вирішенні проблем, взаємодія з суспільством і використання сучасних засобів, технологій для забезпечення безпеки держави та громадян.

Список використаних джерел

1. Горбулін В.П. Засади національної безпеки України. К.: Інтертехнологія, 2017. 272 с.
2. Іжа М., Курносенко Л. Державне управління в умовах оголошення воєнного стану. Державне управління та регіональний розвиток. 2023. № 19. С. 11-30.
3. Куйбіда, В. С., Куйбіда, С. В., Теличко В. С. Модернізація публічного управління в умовах війни і першочергові його завдання. Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій. 2022. С. 272–287. DOI: <https://doi.org/10.54929/monograph-02-2022-03-04>.
4. Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз: національна доповідь / ред. кол. С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Н. В. Хамітов, Є. І. Головаха, С. С. Дембіцький, В. А. Смолій, О. В. Скрипнюк, С. В. Стоєцький / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ, 2022. 552 с.